

БИОЛОГИЯНЫ ОКУТУУНУН ТЕОРИЯСЫ ЖАНА ТЕХНОЛОГИЯСЫ

В настоящее время в школах и вузах одна из областей дисциплин естественной математической науки, отвечает нынешним требованиям научно-технического прогресса в эпоху независимости многих странах, в том числе и в Кыргызстане происходят колоссальное развитие и изменение в области экономики, экологии, социальные и общественные.

В таких условиях с целью развития формирования личности следует обратить внимание на теорию и технологию обучения биологии в эпоху становления. Технология обучения является одним из видов педагогических технологий. Она выражает необходимые условия для развития учебной деятельности, формирования активности учащихся.

Азыркы мезгилдеги мектептерде жана жогорку окуу жайларында табигый математикалык илимдердин өзүнчө бир тармактары (дисциплина), азыркы кездеги илимий-техникалык прогресстин талаптары, дүйнөдө болуп жаткан зор өзгөрүүлөр жана анын түрдүү өлкөлөрдүн, анын ичинде Кыргызстандын коомдук, социалдык, экономикалык, экологиялык өнүгүүсүнө эгемендүүлүк доорунда тиигизген таасири менен түздөн-түз байланышкан.

Бизди курчап турган дүйнө эч эле татаал жана коп кырдуу, андагы ар түрдүү окуялардын пайда болушуна жана тездик менен өзгөрүүсүнө байкоо жүргүзүү бир далай кыйынчылыкта турат. Биз окуянын жүрүшүнө таасир көрсөтүүнү, биздин иш аракеттерибиз кандай жыйынтыктарга алып келет, дайыма эле баалаган абалда болбойбуз.

Бирок, эгерде чөйрөдөгү болуп жаткан өзгөрүүлөр жана ага болгон иш аракеттер боюнча эч кандай күч колдонулбаса, анда биздин максаттар жана байланыштар эч качан жыйынтык бербейт.

Биз жашап жаткан азыркы мезги л өзгөрүү эпохасы. Кыргызстандын башынан өткөрүп жаткан учурдагы кыйынчылыктар бардык коомдук каражаттардын жана күчтөрдүн концентрациясы калыптандырууну мамлекет үчүн кенен масштабдуу, коп пландуу, системалуу иштерди жүргүзүүнү, кризистерге туруштук берүүнү жана жаңыча жолдорго чыгууну — өнүгүү жана гүлдөп өсүш үчүн шарт түзүүнү талап кылат.

Азыркы этаптагы коомдун өнүгүшүнүн өзгөчөлүгү, анын бир катар бардык кризистердин жана актуалдуу проблемалардын күч алуусу менен байланыштуу. Аларга негизинен эреже катары: билим берүүчүлүк, экономикалык, экологиялык кризистер, ошондой эле социалдык жана улуттук араздашуулардын өсүшү кирет.

Тиричиликтердин көпчүлүк сферасына жумшалуучу глобалдуу мүнөздү камтыган кризис жана актуалдуу маселе болуп билим берүү чөйрөсү эсептелет.

Өлкөдөгү азыркы мезгилдеги экономикалык өзгөрүүлөр, анын ичинде Кыргызстандын билим берүү кризиси социалдык, экономикалык кризис фонунда терең өнүгүүдө.

Билим берүү кризиси бизге, баарыдан мурда, адамдын өзүнүн кризиси катары каралат. Мындай абалдын себеби, адатка айланган билим берүү системасынын таасирдүүлүгүнүн төмөндөгү, ошондой эле анын баалуулугуна жана мүмкүнчүлүктөрүнө коомдун ишеничинин жоктугу менен мүнөздөлөт.

Мына ушундай шартта коомдогу социалдык экономикалык өнүгүү инсандын калыптанышын өнүктүрүү максатта, маанилүү баскычка шартталган жаңы категорияларды, методологиялык мамилелерди жана көпчүлүк максаттыш ишмердүүлүк чөйрөсүн түп тамырынан өзгөртүүнү сунуш кылат.

Жаңы саясат, жаңыша ой жүгүртүү, жаңы билим берүүчүлүк парадигмасы, ал турсун жаңы кыргыз деген түшүнүктөр бекем тамыр алууда. Жогоруда белгиленген тенденциялардан жогорку деңгээлдеги педагогикалык билим берүүнү, ошону менен катар анын профессионалдык-методикалык б. л. огу, интеграциялоо областы катары кадр ларды даярдоо четте калбастан, келечек

муундарыша тикеден-тике таасир көрсөтөт. Ошондуктан мектепте, жогорку окуу жайларда биологияны окутуунун жаңы методикасы керекпи деген суроо берүү закон ченемдүү нерсе болуп эсептелет. Бирок, биз жаңы методика жөнүндө сөз кылуудан мурда, табият таануу илимдерин окутуунун методикасындагы бир канча муун өткөн окумуштуу практиктердин эмгектерин жокко чыгара албайбыз.

Баарыдан мурда, педагогикалык технологиялар жана аны жайылтууга дал келген методика курсунун жаңы максаттары жана милдеттери жөнүндө сөз болуш керек. Азыркы мезгилде биологияны окутуунун максаты химия, физика, география ж.б. табият таануу илимдери сыяктуу эле окуу китептеринде, окуу методикалык адабияттарда, нормативдик документтерде так, жеткиликтүү жазылган. Жазылган бул максаттардын көпчүлүгү табият таануу илимдердин, анын ичинде биологияны окутуунун азыркы этабындагы жетиштүү аралыкта, узак убакыт мезгилде өзүнүн актуалдуулугун туруктуу бир калыпта сактап келет.

Мындай максаттарды жалпылап төмөнкүдөй түзүүгө болот:

- дидактикага негизделген түрдө биологиянын негиздерин, аны жалпылап базалык билимдерин калыптандырууну камсыз кылуу;
- биологиянын негизги методологиялык маселелерин жана бардык табият таануу ну багытка салууну түзүү;
- ар түрдүү билим берүү системаларында биологияны интеграциялык окуу курстары менен тааныштыруу;

жалпы билим берүү системаларында предметтик окуу- тарбия процессинин методдору жана формалары жөнүндөгү түнгүнүктөрдү өнүктүрүү;

- сабак системаларын, сабактардын өзүнчө темаларын, экскурсияларды түзүү ыктарын окутуу;
- демонстрациялык жана мектептик лабораториялык эксперименттерди өткөрүүнүн методикалык ыктарын кабыл алуусун камсыз кылуу;
- окуу программаларын анализдөө, идеялар жана ар түрдүү окуу китептеринин мазмунун, окуу колдонмолорун иштеп чыгууга даярдык көрүү, окутуунун көрсөтмөлүүлүгүн камсыз кылуу ыктарын калыптандыруу.

Окутуунун максатына толуктоолорду киргизүү бир нече факторлор менен шартталат. Мисалы: атеисттик, идеялык-саясий, коммунисттик жана политехникалык тарбиялоого багыт алуунун алынышы. Жогоруда айтылган максаттар төмөнкүдөй жаңы максаттар менен толукталышы керек:

- илимий көз караштын негизинде дүйнөнү таанып билүүнү, маданиятты жана динди; о.э. биология курсундагы объектилер жана көрүнүштөр менен таанышуунун жолдорун үйрөтүү;

коомдо жана билим берүү системасында гуманитаризация жана технологияциянын негизги ою максаттарына толуктоолорду киргизүү;

- табигый предметтерди окутууда аларды жайылтуу;
- азыркы кездеги дүйнөнүн моралдык жана материалдык баалуулуктарын, ошондой эле жалпы адамзаттык баалуулуктарын түзүүдө табигый илимдердин ордун аныктоо;
- түрдүү типтеги кесиптерге: адам-адам, адам - белги - система ж.б. профессионалдык толуктоо киргизүү;
- окуучуларга чейин табигый-илимий маалыматтарды билүү жана предметти окутууда профессионалдык шыгын ачыш көрсөтүү;

окуучулардын келечектеги профессионалдык ишмердүүлүгүн адекваттуу тандоону белгилеши;

- биология илиминин жетишкендиктерине жана практикасына негизделген мектептик биологиялык билим берүүнү модернизациялоо;

- табигый - илимдер предметтерин окутууда экологиялык билим берүүнү интеграциялоочу каражат катары колдонуу;

- азыркы коомдогу граждандык көз караш билимин табигый илимдер жана биологиялык билимдин закон ченемдүүлүктөрүнүн негизинде калыптандыруу.

Биологиянын жаңы методдору жөнүндө сөз кылууда жогоруда көрсөтүлгөн жана толукталган гана максаттарга чек коюуга болбойт. Ошондуктан белгилүү бир баскычта максаттарды жетектөө жана топтоо ыкмасын аныктоо керек.

Тандалган методологиялык багыттар өзгөчө билим берүү мейкиндигинде жана студенттердин жекече профессионалдык деңгээлинде инсан катары өзүн-өзү аныктоо, эркин чечимдерди кабыл алуу, өзүн-өзү көтөрүү, инсан катары өзүнүн баалуулуктарын сезүү, чыгармачылыгын өнүктүрүү чөйрөсүндө биологияны окутуунун теориясын жана технологиясын карап чыгуу га мүмкүнчүлүк берет. Азыркы күндө педагогикалык адабияттарда технология, педагогикалык технология, окутуунун технологиясы, билим берүү технологиясы деген түшүнүктөр абдан көп жолугат. Башкача айтканда, бул түшүнүктөр билим берүүнүн теориясына жана практикасына жеткиликтүү түрдө сүңгүп кирди. Биологияны окутуунун методикасы аталган түшүнүктөр менен тыгыз байланышкан. Ошондуктан педагогикалык илимдин негизги жоболоруна жана окутуунун технологиясына мүнөздөмө берсек.

«Технология» деген түшүнүк педагогика илимине техника чөйрөсүнөн келип кирди. Технология (грек сөзүнөн которгондо *techné* - маданият, устачылык, чебердик + *logos* - түшүнүк) чет элдик сөздүктөрдө **1)** методдордун жыйындысы, **2)** чеберчилик ыкмалары жөнүндөгү илим деп түшүндүрүлөт. Педагогикалык адабияттарда бул терминдин пайда болушу ага ар түрдүү түшүндүрмө берүүгө алыш келди. Техникада кайсы гана өндүрүш болбосун «технология» деген термин белгилүү операцияларды аткаруу кандайдыр бир продукцияларды даярдоо ыкмалары жана ишти аткаруу тартиби, башкача айтканда, продуктыны даярдоодо белгилүү бир ишмердүүлүктү көрсөтүү катары кабыл алынат.

Технология бул өзгөчө тапшырма, ишмердүүлүктүн пайда болушу үчүн иш-аракеттердин тартиби, курамы жана аныш мазмуну жөнүндөгү инструкция. Ошондуктан окутуунун технологиясы дагы окуу ишмердүүлүгү, пландоо иш аракети моделдөө, алардын системалары жана аларды жайылтуу катары каралат. Педагогикалык технологиянын пайда болуу жана өнүгүү тарыхында бул түшүнүктөргө «техникалык каражаттардын жардамы менен окутуу» же «программаланган окутуунун варианттары» деген биринчи түшүнүктөрдөн баштап, «долборлонгон окутуу процесси иреттүү жана ырааттуу уюштуруу» жөнүндөгү түшүнүктөргө чейин ар түрдүү түшүндүрмөлөр берилет.

Билим берүү системасы технологияларды иштеп чыгуунун негизи болуп эсептелет. Ошондуктан педагогикалык технология практика жүзүндө ишке ашыруучу педагогикалык системанын долбоору катары аныкталат. Бул жерде негизги көңүл окуу тарбия процесси болжолдуу долбоорлоо иш аракетине буру лат. Демек, педагогикалык технология - бул долбоор жана билим берүүнүн максатына жетүүгө, инсанды ар тараптан өнүктүрүүгө багытталган педагогикалык ишмердүүлүк ирети, аны ырааттуу жайылтуу.

М.М. Левинанын аныктамасы боюнча педагогикалык технология - бул окуу ишмердүүлүгүнүн жана керектүү каражаттар системасын башкаруу, билим берүүнүн максаттарына дал келген педагогикалык аракет кылуусун инсандын өсүшүн камсыз кылуучу теориялык долбоор, башкача айтканда, педагогикалык технология жөнүндөгү түшүнүктөргө бирдиктүү ойдогу аныктамалар жок. Алардын ичинен, атап айтсак, «педагогикалык технология - аракеттерди тартипке келтирүү системасы, аткарууга алыш келген гарантияланган педагогикалык максатка жетүү» (Н.П. Томанчук).

Ой жүгүртүүнүн системалык жөндөмүнө негиздеп иретке салып окутуу» (Т.Сакомото); «педагогикалык системаларды жайылтууга арналган окуу абалынын жыйындысы» (Л.М.Фридман, В.Пальчевский); «окутуу процесси белгилүү курамда түзүү, гарантияланган максатка жетүү» (М.В. Кларин). Көрүп тургандай, педагогикалык технология түшүнүгүнө ар түрдүү түшүндүрмөлөр берилет.

Башка педагогдордун аныктамасы боюнча, педагогикалык технология - бул пландоо жана билим берүү процессинде керектүү жыйынтыктарга жетүү үчүн каражаттарды колдонуу системасы. Педагогикалык технология дегеле окутуунун технологиясы жөнүндөгү түшүнүккө

көптөгөн түшүндүрмөлөрдү берүүдө бардык авторлор эң керектүү үч принциптүү көз карашты белгилешет:

- окуучунун иш аракетинде байкоо жүргүзгөн түрдө так аныктама берүүнүн негизинде окутуу ну пландоо;

- бардык окутуу процессин программалоо; мугалимдин иш аракетинде белгилүү бир тартипте талап коюу жана билим алуу үчүн шарт түзүү;

- иш аракеттерди тартипке келтирүү, гарантияланган жетишкендик. Окутуунун технологиясы педагогикалык технологиянын бир түрү болуп эсептелет. Ал окуу ишмердүүлүгүн өнүктүрүү, окуучунун жана студенттердин активдүүлүгүн калыптандыруу үчүн негизги шарт катары каралат. Окутуунун технологиясы окутуунун жолдору жана ыктары, мугалимдин ишмердүүлүгүнүн жөнгө салынышын өзүнө камтыган, предметтин өзгөчөлүгүн эске алуу менен, мисалы, биология, окуучунун жооп кайтаруу иш аракетинде каралуучу жана окуучунун интеллектуалдык мүмкүнчүлүгү жөнүндөгү теориялык мазмунунун негизинде түзүлөт. Бул жагынан окутуунун технологиясы биологияны таасирдүү окутуунун жолдору жана ыктары жөнүндөгү теориялык мазмунунун негизинде ошол эле максатты көздөөчү жана өзүнүн билим берүүчүлүк түзүлүшүн түзүүдө биологияны окутуунун методикасы катары эсептелет. Ошондуктан окутуунун технологиясы максаттык, мазмундук, процессуалдык маңызы жагынан биологияны окутуунун методикасынын синоними катары каралат.

Педагогикада окутуунун технологиясын көбүнчө предметтик окутуунун методикасына карама-каршы коёт. Мисалы, алар «предметтик негиздоо бир жактуу түзүлгөн, начар психологиялык жана жалпы дидактикалык негиздоо жок» (М.М.Левина) деп белгилешет. М.Чошанов, негизги айырма ар бир белгини түшүндүрүү чегинде турат деп жазат: эгерде педагогикалык технологияда бул белгилер бир топ күчүн түшүндүрсө, методикалык системада начар же таптакыр түшүндүрүлгөн эмес, ал эми башка айырмасы методика системасындагы мазмундук каражат педагогикалык технологияда начар көрсөтүлгөн; үчүнчү айырмасы - окутуунун технологиясы дидактикалык жана методикалык системада негизги бөлүк болуп эсептелет, мисалы, эгерде методикалык система эмне үчүн, эмнеге, кантип окутат деген милдеттерди чечүүгө багытталса, анда окутуунун технологиясы, барыдан мурда, үчүнчү суроого жооп берет, бирок кошумча суроонун пайда болушу менен: кантип жыгынтыктуу окутат?

Бул суроону чечүү үчүн (окутуунун теориясы, озгочо практикада) кандайдыр консенсус табууну белгилейт: дидактикалык окутуу конкреттүү предметтик окутуу менен толукталыш керек, ал эми предметтик окутуунун максаты-окуп таанып билүү ишмердүүлүгү, окуучулардын жана студенттердин ишмердүүлүгүн башкаруу боюнча жаңы технологияларды (азыркы кездеги) иштеп чыгууну жана жайылтууну.

Мына ушул максатта биологияны окутуунун түрлөрүнө мүнөздөмө берсек. Биологияны окутуунун технологиясы (методикасы) коп сандаган педагогикалык изилдөөлөргө таянып, окутуунун ар тараптуу түрлөрүн жана типтерин мүнөздөйт.

Биринчи тарыхый түзүлгөн окутуунун түрү сократтык окутуу-байыркы грек философу Сократтын атынан аталган. Окутуу процесси чындыкты издоо үчүн суроо лорду табуунун жардамы менен жүргүзүлгөн. Окутуунун бул түрүн Сократ кеңири пайдаланган, о.э. бүгүнкү күндө мектептерде колдонулат деп эсептелинет.

Догмалык окутуу - мугалимдин сүйлөгөн сөзүн же китептен окулган текста жана уккандарын сөзмө-сөз механикалык эске тутуу же кабыл алуу. Окутуунун бул түрү дагы бүгүнкү күндө колдонулат.

Өнүктүрүүчүлүк окутуу - окуучуну ар тараптан өнүктүрүү, билим алуунун, көнүгүүнүн өз алдынчалуулугун өнүктүрүү. Мугалим бул жерде маалыматчы же билим берүүчү болбостон, изилдөөчүлүк процессин уюштуруучу, окуучулардын таанып билүү ишмердүүлүгүн активдештирүүчү катары кызмат кылат. Окутуунун мындай түрүн азыркы күндө тажрыйбалуу, чыгармачылык менен иштеген мугалимдер кеңири колдонот.

Түшүндүрүү - көрсөтмөлүүлүк окутуу- кээ бир учурда пассивдүү -жайбаракат байкоо жүргүзүү деп аталат. Окутуунун бул түрү, билимди кабыл алууда жана аны практикада колдонууда пайдаланылат. Мугалимдин негизги ишмердүүлүгү- окуу материалшыш мазмунун берүүдө сүрөттөлгөн көрсөтмө куралдарды колдонуу жана кайра өндүрүү денгээлде кабыл алууну камсыз кылуу, аны практикалык милдеттерди чечүүдө колдонуу болуп эсептелинет.

Проблемалык окутуу- окутуунун түрү белгилүү орус психологу СЛ. Рубинштейндин адамдын аң сезиминин өнүгүү жөндөмдүүлүгү таанып билүүчүлүк маселесинин "мүмкүнчүлүгү аркылуу" деген идеясына негизделген. Ошондуктан окутуунун бул түрү проблемалык суроо лорду, проблемалык ташпырмаларды, проблемалык абалды коюу (мугалим) жана чечүү (окуучу) жолу аркылуу жайылтылат.

Проблемалык окутуу окуучулардын активдүүлүгүн, инициативасын, өз алдынчалуулугун жана чыгармачылыгын, ой жүгүртүүсүн өнүктүрөт жана ар түрдүү типтеги татаал илимий жана практикалык тапшырмаларды чечүү чеберчилигин үйрөтөт.

Программаланган окутуу - билим алуунун негизи динамикалык система катары каралган, окутуу га дал келген кибернетикалык ыкмага негизделген. Мында башкаруу 2 негизги операциядан турат — мугалим тарабынан команда берилет (компьютер же башка техникалык каражаттар жана аудиовидеотехникалар) жана окуучунун жообу (өзүн-өзү баалоо же иш аракети).

Модулдук окутуу - мугалим менен окуучу модулдарда көрсөтүлгөн окуу маалыматтары менен иштешет. Ар бир модул башкаларга салыштырмалуу толук бүткөнгө жана өз алдынчалуулукка ээ болот. Мындай модулдун жыйынтыгы теманы же бардык окуу дисциплинасынын мазмунун ачып көрсөтүүдө бир бүтүндүктү түзөт. Модулдук окутуу окуу маалыматтарынын белгилүү дозасын кабыл алуусун эске алуу менен өз алдынча ишке эсептелген. Модулдарды жардамы менен профилдик жана дифференциалдык окутууну ийгиликтүү жайылтса болот.

Маалыматталган окутуу - социалдык себептерге байланышкан маалыматталган технологиялардын жайылтылышы менен байланышкан, инсандык -ишмердүүлүк окутууга багытталган окутуунун түрү.

Методист-биологдорду н (В. В. Пасечника, В. А. Смирнова, В.П.Соломина) изилдөөлөрү көрсөткөндөй окутуунун бул түрү таанып билүү IШIмeрдүүлүгүн активдештирет, кайра кайтарып алуу байланышты күчөтөт, окуучулардын жөндөмдүүлүгүн эске алуу менен жекече иштөө процессине шарт түзөт, окуу убактысын үнөмдөйт. Мындан башка окуучулар электрондук эсептөө техникасы менен иштөөнүн эң жөнөкөй ыктарын алмашууга жетишишет.

Мультимедиялык окутуу - Акыркы жылдары жалпы билим берүүчү мектептердин жогорку окуу жайлардын практикасында көпчүлүк учурда мультимедиа каражаттары менен жабдылган компьютерлер пайдаланылат.

Мультимедиа (англис тилинен которгондо «мульти» - көп, «медиа» -чөйрө дегенди түшүндүрөт) - бул маалыматталган чөйрөнүн көптүгү, маалыматталган каналдардын маңыздуулугу менен мүнөздөлөт.

Азыркы кездеги техникалык мүмкүнчүлүк мультимедиялык жыйнакта (комплекси) окутуу үчүн керектүү программаларды, моделденген билим берүү чөйрөсүн түзүүгө мүмкүндүк берет, виртуалдык (эң усталык, өз ара аракеттенишүү процессинде гана пайда болот) окутууга шарт түзөт. Ошондуктан мугалим максатка багытталган функцияны аткарат, ал эми компьютердик программа өз алдынча окуу мазмунун тандоого жөндөмдүү болуп, окуу алгоритмдерин түзүүнүн негизинде көнүгүү, машыгуу, билим алуу процесстерин уюштурат.

Е.А. Филиппова жана В.П. Соломинанын изилдөөлөрү көрсөткөндөй, аталган окутуунун түрү биологиялык түшүнүктөрдү кабыл алуунун таасир дүүлүгүн жогору л атат, изилдөөчүлүк көндүмдөрүнө ээ кылат, сабакта окуп үйрөнүүчү объектилер жана жандуу жаратылыш процесстери автоматташтырылган окутуу системасынын жетекчилиги менен жакшы

сүрөттөлгөндүктөн, жекече иштетип окутуу процессинин эсебинен окуучулардын өз алдынчалык активдүүлүгүн жогорулатууну камсыз кылат.

Глобалдык окутуу - бул билим берүүдөгү бүтүндүүлүк парадигмасы, башкача айтканда, дүйнөдө бардыгы байланыштуу; адамдардын топтору өз ара байланышкан, жаратылыш көрүнүштөрү, өткөн жана бүгүнкү күн, келечек, дүйнөнүн өнүгүшү жана социалдык чындык бири-бири менен байланыштуу; келечектин туруктуу өнүгүшү ар бирибизден көз каранды. Глобалдык окутуунун негизги идеясы - ар бир индивид дүйнөгө аң сезимсиз ыңгайланбастан ой жүгүртүү позициясынын негизинде активдүү, аң сезимдүү ыңгайланыш керек. Глобалдык окутуу төмөнкүдөй багыттарга бөлүнгөн:

- экологиялык;
- маданият аралык;
- укуктук билим берүү;
- тынчтыкты сүйүүчү билим берүү;
- рассалык жана гендердик тең укуктуу лук;
- дени сак жашоо.

Глобалдык окутуунун максаты болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- ар бир мектеп окуучусу жана студент кайсы гана процесс болбосун система катары түшүнүү;
- окуучулардын жана студенттердин өзүн-өзү таануусун жана сезүүсүн өнүктүрүү;
- жаратылыш көрүнүштөрүнүн жана глобалдык проблемалардын аралык өз ара байланышын түшүнүү;
- өзүнүн кылган иштерине жооп берүүсүн жана өзүн-өзү сезүүсүн өнүктүрүү;
- процесстерди түшүнүү;
- окуу программаларынын булактык суроолорун байытуу;
- бала үчүн достук окуу чөйрөсүн түзүү.

Негизги милдети чыгармачыл инсайды калыптандыруу, чечимдерди маани берип кабыл алуу жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү, бүгүнкү жана келечектеги дүйнөнүн жоопкерчилигин сезүү.

Жогоруда аталган окутуунун түрлөрү окуучулардын өзүнүн иш аракетин, башкача айтканда, өз алдынча иштөө активдүүлүгүн көтөрүү жаатында мугалимдин окуучулардын ишмердүүлүк эркин башкаруу кызматынан акырындык менен түшүрөт. Окутууда алардын өзүн-өзү уюштуруусу өнүктүрүлөт, окуу жана педагогикалык ишмердүүлүктүн натыйжалуулугуна оң таасирин тийгизет. Бул учурда мугалим дүйнө таануу процессин жөнгө салат, шарт түзүүгө мүмкүндүк алат, билим берүү процессинде мотивациялык чөйрөнү калыптандырат жана стимулдаштырат. Прогрессивдүү окутуунун технологиясы окуу ишмердүүлүгүн жөнгө салат, окуучулардын жана студенттердин окуу иш аракетинде өз алдынчалуулугун жана активдүүлүгүн өнүктүрөт.